

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

29 februarie 2024*

„Trimitere preliminară – Pachete de servicii de călătorie și servicii de călătorie asociate – Directiva (UE) 2015/2302 – Articolul 12 alineatul (2) – Dreptul călătorului de a rezilia un contract privind pachetul de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere – Circumstanțe inevitabile și extraordinare – Răspândirea COVID-19 – Consecințe care afectează în mod semnificativ executarea pachetului sau care afectează semnificativ transportul pasagerilor la destinație – Previzibilitatea producerii acestor consecințe la data declarării rezilierii – Evenimente care se produc după data rezilierii, dar înainte de începerea executării pachetului”

În cauza C-584/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), prin decizia din 2 august 2022, primită de Curte la 5 septembrie 2022, în procedura

QM

împotriva

Kiwi Tours GmbH,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna A. Prechal (raportoare), președinte de cameră, domnii F. Biltgen, N. Wahl, J. Passer și doamna M. L. Arastey Sahún, judecători,

avocat general: doamna L. Medina,

grefier: doamna K. Hötzel, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 7 iunie 2023,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru QM, de J. Kummer și P. Wassermann, Rechtsanwälte;
- pentru Kiwi Tours GmbH, de S. Bergmann, Rechtsanwältin;

* Limba de procedură: germana.

- pentru guvernul elen, de A. Dimitrakopoulou, C. Kokkosi, S. Trekli și E. Tsaousi, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de J. Jokubauskaitė, B.-R. Killmann și I. Rubene, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 21 septembrie 2023,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 12 alineatul (2) din Directiva (UE) 2015/2302 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și a Directivei 2011/83/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului și de abrogare a Directivei 90/314/CEE a Consiliului (JO 2015, L 326, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între QM, pe de o parte, și Kiwi Tours GmbH, pe de altă parte, în legătură cu dreptul la rambursarea completă a tuturor plăților efectuate de călătorul în cauză în temeiul contractului său privind pachetul de servicii de călătorie, inclusiv rambursarea comisioanelor de reziliere puse în sarcina sa, ca urmare a rezilierii acestui contract de către acest călător din cauza riscului sanitar legat de răspândirea COVID-19.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentele (29)-(31) ale Directivei 2015/2302 au următorul cuprins:
 - „(29) Ținând seama de specificul contractelor privind pachetul de servicii de călătorie, ar trebui prevăzute drepturile și obligațiile părților contractante pentru perioada anterioară și cea ulterioară începerii executării pachetului, mai ales dacă pachetul nu este executat în mod corespunzător sau dacă se modifică anumite circumstanțe.
 - (30) Având în vedere că pachetele sunt adesea achiziționate cu mult timp înaintea executării lor, pot apărea evenimente neprevăzute. De aceea, călătorul ar trebui ca, în anumite condiții, să aibă dreptul de a transfera contractul privind pachetul de servicii de călătorie către un alt călător. În aceste situații, organizatorul ar trebui să aibă posibilitatea de a-și recupera cheltuielile, de exemplu în cazul în care un subcontractant cere un comision pentru schimbarea numelui călătorului sau pentru anularea unui bilet de transport și emiterea unui nou.
 - (31) De asemenea, călătorii ar trebui să aibă posibilitatea de a rezilia contractul privind pachetul de servicii de călătorie în orice moment înainte de începerea executării pachetului, în schimbul plății unui comision de reziliere adecvat și justificabil, ținând cont de economiile de costuri previzibile și de venitul din desfășurarea alternativă a serviciilor de călătorie. De asemenea, călătorii ar trebui să aibă dreptul de a rezilia contractul privind pachetul de

servicii de călătorie fără plata unui comision de reziliere, în cazul în care circumstanțe inevitabile și extraordinare afectează în mod semnificativ executarea pachetului. Acestea pot include, de exemplu, războaie, alte probleme grave de securitate precum terorismul, riscuri semnificative pentru sănătatea umană precum epidemia unei boli grave în locul de destinație al călătoriei sau dezastre naturale precum inundațiile, cutremurele sau condițiile meteorologice care fac imposibilă deplasarea în condiții de siguranță către destinație, astfel cum s-a convenit în contractul privind pachetul de servicii de călătorie.”

- 4 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiect”, prevede:

„Scopul prezentei directive este de a contribui la funcționarea corespunzătoare a pieței interne și la asigurarea unui nivel ridicat și cât se poate de uniform de protecție a consumatorilor prin apropierea anumitor aspecte ale actelor cu putere de lege și ale actelor administrative ale statelor membre referitoare la contractele încheiate între călători și comercianți privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate.”

- 5 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

12. «circumstanțe inevitabile și extraordinare» înseamnă o situație care nu poate fi controlată de partea care invocă o astfel de situație și ale cărei consecințe nu ar fi putut fi evitate chiar dacă s-ar fi luat toate măsurile rezonabile;

[...]”

- 6 Articolul 12 din aceeași directivă, intitulat „Rezilierea contractului privind pachetul de servicii de călătorie și dreptul de retragere înainte de începerea executării pachetului”, prevede la alineatele (1)-(4):

„(1) Statele membre asigură călătorului posibilitatea de a rezilia contractul privind pachetul de servicii de călătorie în orice moment înainte de începerea executării pachetului. În cazul în care călătorul reziliază contractul privind pachetul de servicii de călătorie în temeiul prezentului alineat, călătorul poate fi obligat să plătească organizatorului un comision de reziliere adecvat și justificabil. În contractul privind pachetul de servicii de călătorie pot fi prevăzute comisioane de reziliere standardizate rezonabile, în funcție de momentul rezilierii contractului înainte de începerea executării pachetului, precum și de economiile de costuri și de veniturile prevăzute, generate de executarea alternativă a serviciilor de călătorie. În absența unor comisioane de reziliere standardizate, valoarea comisionului de reziliere corespunde prețului pachetului din care se scad economiile de costuri și veniturile generate de executarea alternativă a serviciilor de călătorie. La cererea călătorului, organizatorul prezintă o justificare pentru cuantumul comisioanelor de reziliere.

(2) În pofida alineatului (1), călătorul are dreptul să rezilieze contractul privind pachetul de servicii de călătorie înainte de începerea executării pachetului fără a plăti vreun comision de reziliere în cazul unor circumstanțe inevitabile și extraordinare care se produc la locul de destinație sau în vecinătatea imediată a acestuia și care afectează în mod semnificativ executarea pachetului sau care afectează semnificativ transportul pasagerilor la destinație. În cazul rezilierii contractului privind pachetul de servicii de călătorie în temeiul prezentului alineat, călătorul are

dreptul la o rambursare completă a oricărei plăți efectuate pentru pachet, dar nu are dreptul la vreo despăgubire suplimentară.

(3) Organizatorul poate rezilia contractul privind pachetul de servicii de călătorie și poate oferi călătorului rambursarea completă a tuturor plăților efectuate pentru pachet, dar nu este răspunzător pentru plata unor despăgubiri suplimentare, în cazul în care:

[...]

(b) organizatorul nu poate executa contractul din cauza unor circumstanțe inevitabile și extraordinare și îl înștiințează pe călător cu privire la rezilierea contractului, fără întârziere și înainte de începerea executării pachetului.

(4) Organizatorul efectuează orice rambursare necesară în temeiul alineatelor (2) și (3) sau, în ceea ce privește alineatul (1), rambursează orice plăți efectuate de către sau pe seama călătorului pentru pachetul respectiv, din care se scade comisionul de reziliere corespunzător. Aceste restituiri sau rambursări se efectuează către călător fără întârzieri nejustificate și, în orice caz, nu mai târziu de 14 zile de la rezilierea contractului privind pachetul de servicii de călătorie.”

7 Articolul 23 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 prevede următoarele:

„Călătorii nu pot renunța la drepturile care le sunt conferite prin măsurile naționale de transpunere a prezentei directive.”

Dreptul german

8 Articolul 651h din Bürgerliches Gesetzbuch (Codul civil), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumit în continuare „Codul civil”), intitulat „Rezilierea înainte de începerea călătoriei”, prevede:

„1. Călătorul poate rezilia contractul în orice moment înainte de începerea călătoriei. În cazul în care călătorul reziliază contractul, organizatorul de călătorii pierde dreptul de a percepe prețul convenit al călătoriei. Cu toate acestea, organizatorul de călătorii poate solicita o indemnizație corespunzătoare.

2. În contract pot fi stipulate indemnizații compensatorii forfetare corespunzătoare, inclusiv prin intermediul unor condiții contractuale redactate în prealabil, care sunt calculate în funcție de următoarele elemente:

1) durata dintre declarația de reziliere și începerea călătoriei;

2) economiile de costuri previzibile ale organizatorului de călătorii și

3) veniturile previzibile ca urmare a executării alternative a serviciilor de călătorie.

În cazul în care în contract nu sunt prevăzute indemnizații compensatorii forfetare, quantumul indemnizației se calculează pe baza prețului călătoriei din care se scad valoarea economiilor de costuri ale organizatorului de călătorii și veniturile realizate de organizatorul de călătorii în urma executării alternative a serviciilor de călătorie. La cererea călătorului, organizatorul de călătorii prezintă o justificare pentru quantumul indemnizației.

3. Prin derogare de la alineatul 1 a treia teză, organizatorul de călătorii nu poate solicita nicio indemnizație în cazul în care la locul de destinație sau în vecinătatea imediată a acestuia se produc circumstanțe inevitabile și extraordinare care afectează în mod semnificativ executarea pachetului sau transportul pasagerilor la destinație. Circumstanțele sunt inevitabile și extraordinare în sensul prezentului subtitlu atunci când acestea nu pot fi controlate de partea care le invocă, iar consecințele lor nu ar fi putut fi evitate chiar dacă s-ar fi luat toate măsurile rezonabile.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 9 În luna ianuarie 2020, QM a rezervat, pentru el și pentru soția sa, la Kiwi Tours un pachet de servicii de călătorie în Japonia, călătorie care trebuia să se desfășoare în perioada cuprinsă între 3 și 12 aprilie 2020. Prețul total al pachetului de servicii de călătorie a fost de 6 148 de euro, sumă din care QM a plătit un avans de 1 230 de euro.
- 10 În urma unei serii de măsuri referitoare la răspândirea COVID-19 adoptate de autoritățile japoneze, QM, printr-o scrisoare din 1 martie 2020, a reziliat acest contract privind pachetul de servicii de călătorie menționat din cauza riscului pentru sănătate pe care îl reprezenta COVID-19.
- 11 Kiwi Tours a emis o factură pentru comisioane de reziliere într-un quantum suplimentar de 307 euro, pe care QM a achitat-o.
- 12 La 26 martie 2020, Japonia a adoptat o măsură de interdicere a intrării pe teritoriul său. În aceste condiții, QM a solicitat societății Kiwi Tours rambursarea acestor comisioane de reziliere, ceea ce aceasta din urmă a refuzat.
- 13 Amtsgericht (Tribunalul Districtual, Germania), sesizat de QM cu o cerere de rambursare, a obligat Kiwi Tours să îi ramburseze acestuia toate comisioanele de reziliere care fuseseră achitate. Landgericht (Tribunalul Regional, Germania), sesizat cu apelul declarat de Kiwi Tours, a respins această cerere de rambursare, întrucât a considerat că la data rezilierii contractului privind pachetul de servicii de călătorie în discuție în litigiul principal nu era posibil, potrivit unei examinări *ex ante*, să se considere că existau „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, în sensul articolului 651h alineatul 3 din Codul civil. În consecință, QM nu ar fi avut dreptul să rezilieze acest contract privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere.
- 14 Sesizat cu un recurs formulat de QM, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), care este instanța de trimitere, arată că Landgericht (Tribunalul Regional) a considerat în mod întemeiat, în apel, că condițiile care guvernează, la articolul 651h alineatul 3 din Codul civil, dispoziție adoptată în vederea transpunerii articolului 12 din Directiva 2015/2302 în dreptul intern, dreptul de a rezilia un contract privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere erau îndeplinite în special atunci când, potrivit unui „pronostic” efectuat înainte de începerea călătoriei în cauză, executarea acestei călătorii ar implica riscuri sanitare importante pentru călător. Cu toate acestea, aprecierea pe care Landgericht (Tribunalul Regional) a efectuat-o în speță cu privire la existența unui astfel de risc ar fi afectată de erori de drept. Astfel, nu ar fi exclus ca, prin efectuarea unei aprecieri corecte a acestui risc, Landgericht (Tribunalul Regional) să fi ajuns la concluzia că o călătorie în Japonia implica, deja la data rezilierii contractului de călătorie în discuție în litigiul principal, riscuri serioase și grave pentru sănătatea călătorilor.

- 15 Instanța de trimitere precizează că în acest caz trebuie, în principiu, în conformitate cu dreptul procedural german, să trimită cauza aceluiasi Landgericht (Tribunalul Regional) spre rejudecare pentru ca acesta să se pronunțe cu privire la această chestiune. Cu toate acestea, s-ar putea pronunța ea însăși cu privire la apelul declarat împotriva hotărârii Amtsgericht (Tribunalul Districtual), respingându-l, în cazul în care și circumstanțele care s-au produs numai după rezilierea contractului de călătorie în discuție în litigiul principal sunt importante în scopul evaluării existenței dreptului lui QM de a-și rezilia contractul de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere. Astfel, nu s-ar contesta că realizarea acestei călătorii nu era, în definitiv, posibilă din cauza adoptării de către autoritățile japoneze a măsurii de interzicere a intrării pe teritoriu la 26 martie 2020, ținând seama de răspândirea COVID-19.
- 16 În această privință, instanța de trimitere tinde să considere că, în conformitate cu articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302, trebuie să se țină seama și de circumstanțele care s-au produs numai după rezilierea contractului privind pachetul de servicii pentru călătorii în cauză.
- 17 Mai întâi, deși articolul 12 alineatul (2) din această directivă prevede în mod formal un caz de reziliere distinct de cel prevăzut la alineatul (1) al acestui articol, o astfel de distincție nu ar conta, pe fond, decât pentru a stabili consecințele juridice ale rezilierii în cauză, acest articol 12 alineatul (2) prevăzând prin derogare de la alineatul (1) al acestui articol lipsa dreptului la plata unor comisioane de reziliere. Or, aceste consecințe juridice nu ar depinde, în temeiul articolului 12 alineatul (2) menționat, de motivele pe care s-a întemeiat călătorul în cauză pentru a-și anula călătoria, ci numai de existența efectivă a unor circumstanțe care afectează în mod semnificativ realizarea acestei călătorii.
- 18 În continuare, obiectivul plății unor comisioane de reziliere ar confirma o astfel de interpretare, indiferent dacă aceste comisioane sunt considerate ca fiind o „prestație similară daunelor interese” sau ca fiind un „substitut al prețului călătoriei în cauză”. Astfel, în ipoteza în care s-ar dovedi, după rezilierea contractului privind un pachet de servicii de călătorie încheiat, că executarea acestei călătorii este compromisă și că organizatorul călătoriei menționate ar fi fost obligat, în orice caz, să ramburseze integral prețul aceleiași călătorii chiar dacă călătorul în cauză nu ar fi reziliat contractul său de călătorie, nu ar exista nici prejudiciu cauzat de această reziliere, nici dreptul la plata unui substitut al prețului călătoriei în cauză, un astfel de drept neavând o rațiune de a fi decât în măsura în care, fără rezilierea menționată, acest organizator ar fi avut dreptul la plata prețului acestei călătorii.
- 19 În sfârșit, considerațiile privind protecția consumatorilor ar milita de asemenea în favoarea unei luări în considerare a unor circumstanțe care nu s-au produs decât după rezilierea contractului privind un pachet de servicii de călătorie în cauză. În opinia instanței de trimitere, un nivel ridicat de protecție a călătorilor impune ca, inclusiv în cazul rezilierii premature a contractului său de călătorie, călătorul în cauză să nu trebuiască să efectueze plăți pentru o călătorie a cărei executare se dovedește ulterior a fi compromisă. Astfel, în situații de incertitudine, acești călători ar putea fi descurajați să își exercite la timp dreptul de reziliere fără a plăti vreun comision. De altfel, o asemenea posibilitate de reziliere fără a plăti vreun comision nu ar avea ca efect să permită călătorilor menționați să speculeze cu privire la persistența unei crize incipiente. În schimb, condiționarea acestui drept de reziliere fără a plăti vreun comision de data rezilierii ar încuraja tocmai adoptarea unui comportament speculativ, în special de către organizatorul în cauză, care ar putea fi incitat să renunțe la rezilierea contractului de călătorie până la cu puțin timp înainte de începerea acesteia, lăsând astfel deschisă posibilitatea ca unii călători să își anuleze totuși călătoria, plătind totodată comisioane de reziliere, ceea ce ar fi favorabil pentru el din punct de vedere financiar.

- 20 Instanța de trimitere apreciază că motivele care precedă nu sunt repuse în discuție de termenul maxim de rambursare de 14 zile de la reziliere, prevăzut la articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2015/2302. Astfel, din această dispoziție nu s-ar putea deduce că quantumul comisioanelor de reziliere trebuie stabilit în mod definitiv cel târziu la expirarea acestui termen. De asemenea, această instanță consideră că nu este necesar să se interpreteze alineatele (1) și (2) ale articolului 12 din această directivă în sensul că prevăd o regulă și, respectiv, o excepție, aceste alineate având ca obiect mai degrabă găsirea unui just echilibru între interesul legitim al organizatorului de călătorii de a fi remunerat și obiectivul privind un nivel ridicat de protecție a călătorilor.
- 21 În aceste condiții, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 12 alineatul (2) din Directiva [2015/2302] trebuie să fie interpretat în sensul că, pentru aprecierea caracterului justificat al rezilierii contractului [privind pachetul de servicii de călătorie în cauză], sunt relevante numai circumstanțele inevitabile și extraordinare care s-au produs deja la data rezilierii sau în sensul că trebuie să fie avute în vedere și circumstanțele inevitabile și extraordinare care se produc efectiv după reziliere, dar înaintea începerii programate a călătoriei?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 22 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă s-au produs „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, care „afectează în mod semnificativ executarea pachetului sau care afectează semnificativ transportul pasagerilor la destinație”, în sensul acestei dispoziții, trebuie să se țină seama numai de situația existentă la data la care călătorul și-a reziliat contractul de călătorie sau și de circumstanțe inevitabile și extraordinare care se produc după această dată, dar înainte de începerea executării pachetului în cauză.
- 23 În această privință, trebuie amintit că articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 prevede că, „în cazul unor circumstanțe inevitabile și extraordinare care se produc la locul de destinație sau în vecinătatea imediată a acestuia și care afectează în mod semnificativ executarea pachetului sau care afectează semnificativ transportul pasagerilor la destinație”, un călător are dreptul să rezilieze un contract privind pachetul de servicii de călătorie înainte de începerea executării acestui pachet fără a plăti vreun comision de reziliere și să obțină astfel rambursarea completă a tuturor plăților efectuate pentru acest pachet.
- 24 Noțiunea de „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302, este definită la articolul 3 punctul 12 din această directivă ca fiind „o situație care nu poate fi controlată de partea care invocă o astfel de situație și ale cărei consecințe nu ar fi putut fi evitate chiar dacă s-ar fi luat toate măsurile rezonabile”.
- 25 Considerentul (31) al directivei clarifică conținutul noțiunii respective, menționând că „[a]cestea pot include, de exemplu, riscuri semnificative pentru sănătatea umană precum epidemia unei boli grave în locul de destinație al călătoriei sau dezastre naturale precum inundațiile, cutremurele sau condițiile meteorologice care fac imposibilă deplasarea în condiții de siguranță către destinație, astfel cum s-a convenit în contractul privind pachetul de servicii de călătorie”.

- 26 În primul rând, din modul de redactare a articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 rezultă că dreptul de a rezilia contractul privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere se exercită în mod imperativ „înainte de începerea executării pachetului”.
- 27 În măsura în care exercitarea acestui drept este supusă condiției ca „circumstanțe inevitabile și extraordinare [...] [să afecteze] în mod semnificativ executarea pachetului sau [să afecteze] semnificativ transportul pasagerilor la destinație”, această condiție trebuie să fie îndeplinită în mod necesar la data acestei rezilieri, cu alte cuvinte „înainte de începerea executării pachetului”.
- 28 Astfel, pentru a aprecia dacă respectiva condiție este îndeplinită, este necesar, din punct de vedere temporal, să ne situăm la data rezilierii contractului privind pachetul de servicii de călătorie în cauză.
- 29 În consecință, pe de o parte, în măsura în care aceeași condiție impune producerea unor „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, aceasta trebuie considerată ca fiind îndeplinită atunci când asemenea circumstanțe s-au produs efectiv la data rezilierii contractului privind pachetul de servicii de călătorie în cauză, ceea ce implică existența, la această dată, a unei situații care să corespundă definiției noțiunii de „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, astfel cum este definită la articolul 3 punctul 12 din Directiva 2015/2302 și ilustrată în considerentul (31) al acesteia din urmă.
- 30 Pe de altă parte, în măsura în care aceste circumstanțe trebuie să aibă consecințe care „[să afecteze] în mod semnificativ executarea pachetului sau [să afecteze] semnificativ transportul pasagerilor la destinație”, aceste consecințe nemanifestându-se definitiv decât la data prevăzută pentru executarea pachetului în cauză, aprecierea lor prezintă în mod necesar un caracter prospectiv.
- 31 Rezultă că această apreciere trebuie să se întemeieze pe un pronostic în ceea ce privește probabilitatea ca circumstanțele inevitabile și extraordinare invocate de călătorul în cauză să aibă consecințe care „[să afecteze] în mod semnificativ executarea pachetului”, în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302.
- 32 Pe de altă parte, pentru a aprecia probabilitatea și nivelul semnificativ al acestor consecințe, este necesar să ne situăm în perspectiva unui călător mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat, în sensul că un astfel de călător putea estima în mod rezonabil că circumstanțele inevitabile și extraordinare invocate de călătorul în cauză vor avea probabil consecințe care afectează în mod semnificativ executarea pachetului său sau transportul pasagerilor la destinație (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 februarie 2024, Tez Tour, C-299/22, EU:C:2024:xxx, punctul 71).
- 33 În ceea ce privește, în al doilea rând, relevanța pe care ar putea să o aibă, în acest context, „circumstanțele inevitabile și extraordinare”, în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302, care se produc după rezilierea contractului, trebuie să se considere că astfel de circumstanțe nu pot fi luate în considerare.
- 34 În această privință, *primo*, contrar a ceea ce pare să sugereze instanța de trimitere, dreptul de a rezilia un contract privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere, prevăzut la acest articol 12 alineatul (2), nu poate depinde în mod autonom atât de situația existentă la data rezilierii acestui contract, cât și de cea existentă la o dată ulterioară acestei rezilieri și anterioară începutului executării pachetului.

- 35 Astfel, luarea în considerare a situației de la aceste date diferite ar putea conduce la rezultate contradictorii sau chiar incompatibile. Potrivit unei asemenea abordări, dreptul de a rezilia un contract privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision ar putea mai întâi, la data rezilierii contractului în cauză, să fie dobândit de călătorul în cauză, iar ulterior, după această reziliere, să se dovedească a fi caduc cu efect retroactiv ca urmare a unor evenimente intervenite ulterior. Invers, acest drept ar putea fi refuzat mai întâi la această din urmă dată călătorului respectiv, pentru ca ulterior, în considerarea unor asemenea evenimente, să îi fie recunoscut, astfel cum a arătat și doamna avocată generală la punctul 44 din concluzii.
- 36 Pe de altă parte, contextul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 confirmă interpretarea acestei dispoziții menționată la punctul 33 din prezenta hotărâre, relația dintre acest alineat (2) și alineatul (1) al articolului 12 confirmând incoerența unei soluții precum cea menționată la punctul anterior din prezenta hotărâre. Astfel, deși aceste două dispoziții conferă respectivului călător două drepturi de reziliere distincte, una și aceeași reziliere a contractului privind un pachet de servicii de călătorie în cauză ar putea intra, în funcție de evoluția situației ulterior rezilierii acestui contract de călătorie, alternativ în domeniul de aplicare al primei sau al celei de a doua dintre dispozițiile menționate.
- 37 Prin urmare, este necesar să se ia în considerare o dată determinată pentru a aprecia dacă rezilierea contractului privind un pachet de servicii de călătorie în cauză a intervenit în „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302.
- 38 Or, *secundo*, astfel cum reiese din constatarea efectuată la punctul 29 din prezenta hotărâre, această dată este cea a rezilierii contractului de călătorie în cauză.
- 39 În acest context, *tertio*, se impune din mai multe motive o interpretare a articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 care exclude ca o dată ulterioară celei a rezilierii contractului de călătorie în cauză să poată fi luată în considerare.
- 40 Mai întâi, a admite că exercitarea de către călătorul în cauză a dreptului de a rezilia un contract privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere, prevăzut de această dispoziție, ar fi supus unei condiții despre care nu s-ar putea constata, în definitiv, decât *a posteriori* că este îndeplinită ar însemna ca legătura pe care dispoziția menționată o stabilește între o astfel de reziliere și producerea unor „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, în sensul aceleiași dispoziții, să devină aleatorie, din perspectiva acestui călător.
- 41 În continuare, articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2015/2302 impune organizatorului pachetului obligația de a rambursa complet călătorului în cauză toate plățile efectuate pentru acest pachet, fără întârzieri nejustificate și „în orice caz” nu mai târziu de 14 zile de la această reziliere, în special în urma rezilierii fără comisioane, prevăzută la articolul 12 alineatul (2) din această directivă. Acest termen urmărește să garanteze că respectivul călător va putea, la scurt timp după o asemenea reziliere, să dispună din nou în mod liber de suma pe care o cheltuisese pentru plata acestui pachet (Hotărârea din 8 iunie 2023, UFC - Que choisir și CLCV, C-407/21, EU:C:2023:449, punctul 30).
- 42 Or, impunerea unui asemenea termen maxim sugerează că acest organizator ar trebui, în principiu, să fie în măsură să stabilească, imediat după rezilierea contractului privind pachetul de servicii de călătorie în cauză și, așadar, fără a aștepta evoluția ulterioară a situației, dacă invocarea de către același călător a dreptului de a rezilia contractul său privind un pachet de servicii de

călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere este sau nu justificată și, în cazul unui răspuns afirmativ, să întreprindă demersurile necesare pentru a garanta că rambursarea completă a tuturor plăților efectuate pentru pachet va avea loc în termenul prevăzut.

- 43 În sfârșit, obiectivul Directivei 2015/2302, care constă, în temeiul articolului 1 din aceasta, printre altele în asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, confirmă o astfel de interpretare.
- 44 Astfel, pe de o parte, în măsura în care articolul 12 alineatul (2) din această directivă îi recunoaște călătorului în cauză, în ipoteza producerii unor „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, un drept de reziliere care îi este propriu, independent de dreptul de reziliere de care dispune organizatorul în cauză în temeiul articolului 12 alineatul (3) din directiva menționată, trebuie ca acest călător, pentru a se putea prevala în mod util de dreptul său, să fie, la data rezilierii, în măsură să aprecieze dacă sunt îndeplinite condițiile care guvernează exercitarea acestui drept.
- 45 În schimb, a condiționa posibilitatea de a exercita dreptul menționat de evoluțiile care intervin ulterior declarării rezilierii ar lăsa să subziste o situație de incertitudine care nu ar fi înlăturată decât la data prevăzută pentru începutul executării pachetului.
- 46 Pe de altă parte, este, desigur, adevărat că faptul de a considera ca fiind decisive, în vederea exercitării dreptului de a rezilia un contract privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere, prevăzut la articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302, evoluțiile care intervin după rezoluțiunea acestui contract, dar înainte de începutul executării pachetului în cauză, ar putea îmbunătăți protecția călătorului în cauză în ipoteza în care în cele din urmă acestea ar împiedica efectiv executarea contractului menționat. Cu toate acestea, contrariul ar fi la fel de adevărat în ipoteza în care s-ar dovedi, după rezilierea aceluiași contract, că acest pachet de servicii de călătorie este totuși executabil ca urmare a unei îmbunătățiri neașteptate a situației în cauză. Astfel, în această din urmă ipoteză, călătorul respectiv ar fi privat de orice drept de reziliere a contractului său privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere, chiar dacă acesta s-ar fi întemeiat, la data rezilierii contractului său de călătorie, pe un pronostic rezonabil al probabilității unei asemenea împiedicări.
- 47 În speță, din explicațiile furnizate de instanța de trimitere reiese că, în litigiul principal, prin invocarea răspândirii progresive sau chiar a pandemiei de COVID-19 ca „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302, călătorul în cauză a intenționat să își rezilieze contractul privind un pachet de servicii de călătorie fără a plăti vreun comision de reziliere.
- 48 În această privință, Curtea a statuat că o criză sanitară mondială precum pandemia de COVID-19 trebuie considerată, ca atare, ca fiind susceptibilă să intre în sfera noțiunii de „circumstanțe inevitabile și extraordinare”, în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 (Hotărârea din 8 iunie 2023, UFC - Que choisir și CLCV, C-407/21, EU:C:2023:449, punctul 45).
- 49 Având în vedere tot ceea ce precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2015/2302 trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă s-au produs „circumstanțe inevitabile și excepționale”, care au consecințe care „afectează în mod semnificativ executarea pachetului de servicii sau care afectează semnificativ transportul pasagerilor la destinație”, în sensul acestei dispoziții, trebuie să se țină seama numai de situația existentă la data la care călătorul și-a a reziliat contractul de călătorie.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 50 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 12 alineatul (2) din Directiva (UE) 2015/2302 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și a Directivei 2011/83/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului și de abrogare a Directivei 90/314/CEE a Consiliului

trebuie interpretat în sensul că,

pentru a stabili dacă s-au produs „circumstanțe inevitabile și excepționale”, care au consecințe care „afectează în mod semnificativ executarea pachetului de servicii sau care afectează semnificativ transportul pasagerilor la destinație”, în sensul acestei dispoziții, trebuie să se țină seama numai de situația existentă la data la care călătorul și-a reziliat contractul de călătorie.

Semnături